

Έβδομαδιαία πολιτική και κοινωνική επιθεώρησης έκδιδόμενη υπό Θ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ
πρόγραμμα έχουσα τον ΕΛΕΓΧΟΝ καθ' όλην την γραμμήν.

ΕΤΟΣ Ζ'. — ΑΡΙΘ. 278 || ||

ΦΩΣ ΠΑΝΤΟΥ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ, 26 Νοεμβρίου 1919

Θ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

ΘΕΜΕΛΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

(Δικαίωμα αναδημοσίευσης επιφυλαγμένον)

(3) (3)

(Συνέχεια από φύλλον αριθ. 277)

4) Η ηθική βούληση κορυφή του τεχνητού.

Για δύο λόγους:

α). Ενώ κάθε άλλο τεχνητό έχει σκοπό του ενδιαίμεσο να μιμηθῆ ἢ να συμπληρώσῃ τὴ φύση, ἢ ἠθικὴ κνηγᾶ να διορθώσῃ τὴ φύση: Να τὴ χαλάσῃ πρῶτα, καὶ ὕστερα να τὴν ἀντικαταστήσῃ.

β). Ενώ κάθε άλλο τεχνητό ἀποβλέπει στὸν ἐξωτερικὸ κόσμον, ἢ ἠθικὴ μόνη ἀποβλέπει στὸν ἐσωτερικὸ κόσμον, στὴ ψυχὴ.

Για τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους τὸ δημιούργημα τῆς, ἢ ἠθικὴ βούληση, πρέπει να χαρακτηριστῆ ὡς κορυφὴ τῆς σφαιρας τοῦ τεχνητοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

1) Ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς κατὰ βάθος.

Ὁ κατὰ βάθος λοιπὸν σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι να ἀντικαταστήσῃ τὸ φυσικὸ βούλομαι τῆς ψυχῆς με τεχνητὸ βούλομαι. Ἡ ἀγωγή ἐδῶ δὲν ἔχει να δημιουργήσῃ μόνον. Ἐχει πρῶτα να χαλάσῃ. Να χαλάσῃ, καὶ μαζί να χτίσῃ. Να ἀφαιρέσῃ ἓνα φυσικὸ, καὶ να βάλῃ στὴ θέσῃ του ἓνα τεχνητό. Δὲ θὰ ἦταν καὶ πολὺ δύσκολη τοῦ σκοποῦ τῆς ἢ ἐπιτυχία, ἂν ἀντικείμενό τῆς εἶχε

τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον. Μὰ ἡ ἀγωγή ἀντικείμενό τῆς ἔχει τὸν ἐσωτερικὸ ἄνθρωπον καὶ τὸ ἐσώτατο τοῦ ἐσωτερικοῦ του. Ζητεῖ να ἀφαιρέσῃ τὴν φυσικὴ βούληση, καὶ να βάλῃ στὴ θέσῃ τῆς μιᾶν ἄλλη τεχνητή.

2) Οἱ δυσκολίες γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς.

Ἐνῶ λοιπὸν σὲ κάθε ἄλλο μάθημα, γιὰ να ἐπιτύχουμε στὴ διδασκαλία, ἀρκεῖ να τραβήξουμε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ με δύο στοιχεῖα: 1) με τὴν ἐπίδειξη τοῦ ἀρεστοῦ καὶ 2) με τὴ χάρα τὸ τοῦ δημιουργοῦ μέσον τῆς αὐτενεργείας, στὸ μάθημα τῆς ἠθικῆς μᾶς λείπει ὅπως διόλου τὸ 1) στοιχεῖο καὶ μᾶς δίνει μεγάλη δυσκολία τὸ 2) γιατί ἡ αὐτενεργεία ἐδῶ καὶ ἡ δημιουργία εἶναι ἠθικῆς φύσεως ἀπὸ τὴ μιᾶ, καὶ ἀποβλέπει σὲ ὄχι ἀρεστὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἄλλη. (Ἀποκλείεται αὐστηρὰ κάθε ὑποβολή).

Κ' ἐνῶ σὲ κάθε ἄλλο μάθημα, γιὰ να ἐπιτύχουμε στὴ διδασκαλία, κοιτάζουμε να κατεβούμε ὡς τὴ φύση τῆς παιδικῆς ψυχῆς, μ' αὐτὴ να συμμορφωθοῦμε καὶ ἔτσι να τὴ χειραγωγήσουμε, στὸ μάθημα τῆς ἠθικῆς κνηγοῦμε τὸ ἐναντίο: ναποσπάσουμε δηλ. τὴ ψυχὴ με τὴ βούλησή τῆς ἀπὸ τὴ σφαῖρα τοῦ φυσικοῦ, πὸ μέσα τῆς κολλημᾶ τόσο εὐχάριστα, καὶ να τὴν ἀνεβάσουμε στὴ σφαῖρα τοῦ τεχνητοῦ, πὸ εἶναι γιὰ τὸ παιδί ἀκατανόητο, καὶ ὅπου πνίγεται ἀπὸ τὴ ψευτιά (ἔτσι θὰ φανῆ στὸ παιδί) καὶ τὴ στενοχώρια. Καὶ ἡ τέτια ἀντίληψη τοῦ ψεύτικου καὶ τὸ πληχτικὸ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας κάνει τὸ παιδί, μόλις εὔρη καιρό, να ξαναροχτῆ με πιώτερη δίψα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς φυσικῆς του βουλήσεως. Καὶ με πιώτερη ἡδονή, γιατί θὰ τὸ κἀνῃ τώρα πια κρυφὰ ἀπὸ τὸ δάσκαλο ὡς ἀπαγορευμένο, με τὸ φύλλο τῆς συκιάς, σὰν ἀμαρτία.

3) *Ἡ μίμηση ὡς μέσον παιδαγωγικόν*

Ἄλλὰ καὶ ἡ μίμηση ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, ὡς μέσον γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς Ἀγωγῆς, τίποτε καὶ αὐτὴ δὲν καταφέρει. — Ἡ μίμηση προϋποθέτει πρότυπο. Ἄλλὰ τὸ πρότυπο, ὅπως τὸ πλάθει ἢ φαντασία, ἀντιπροσωπεύει τὸ τέλειο καὶ ἐπομένως τὸ ἀφαστο. Ἐπειτα, μὲ τὴ μίμηση ἑνὸς προτύπου, γίνεται ἡ πράξις καθ' ὑποβολήν. Μὰ ἡ ὑποβολή, - ἢ νεκρὴ ὑποβολή, - εἶναι ἓνα ὄπλο πολὺ ἀμφίβολης ἀποτελεσματικότητος καὶ ἀντοχῆς, ὅταν ἔχει νὰ πολεμήσῃ μὲ τὴ φύση, - τὴ ζωντανὴ φύση. Ἡ κατὰ μίμηση πράξις εἶναι πράξις τοῦ προτύπου καὶ ὄχι δικῆ μας. — Γιατί, παιδί μου, ἐλέησες τὸ φτωχόν; — Γιατί τὸ εἶπε ὁ Χριστός. — : Πολὺ καλὰ. Μὰ ἂν ἔλειπε ὁ Χριστός; (Καὶ ὁ Χριστὸς λείπει τίς πῶς πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὸ βίον μας, ὅταν μᾶς γιομίζει ἢ τρικυμιώδικη βοή τοῦ σιδερένιου θηρίου ποὺ λέγεται ἐγώ). Ἄλλὰ μὲ τὴ μίμηση διατρέχουμε καὶ ἓνα κίνδυνον: Μιὰ φορὰ τὸ παιδί θὰ τύχῃ νὰ παραβῇ τὴν προσταγὴν τοῦ προτύπου, παρ' ὅλη τὴν ἐπιβλητικότητά μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἐντυπώνεται στὴ φαντασία του. Τότε καὶ ἀπὸ τότε τὸ πρότυπον χάνει πᾶν τὴν ἀξία του. Εἶναι γκορεμισμένος κολοσσός. Γελοιοποιημένος Ἡρακλῆς. Καὶ ἡ φύσις τοῦ παιδιοῦ ξαναβρίσκει τὸ δρόμον τῆς ἀνεμπόδιστα, καὶ μὲ κάποιο νευρικότερον ξάναμμα, σὰ νὰ ἐκδικιέται γιὰ τὸ προσωρινὸ χαλίνωμά της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

Η Θ Ε Σ Η Μ Α Σ

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ

1) *Τὰ λιπάσματα μας.*

Εἶπαμε ὅτι σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι νὰ διορθώσῃ τὴν ἠθικὴ βούληση, κάνοντάς τιν ἠθική.

Εἶπαμε ὅτι ἡ ἠθικὴ βούληση ὡς φυτό, ποὺ μᾶς δίνεται γιὰ φύτεμα, εἶναι ἡ ἠθικὴ γνώση.

Εἶπαμε ὅτι ἡ ἠθικὴ γνώση ἀνήκει στὴ σφαῖρα τοῦ τεχνητοῦ.

Ἄλλὰ ἡ ἠθικὴ γνώση εἶναι καὶ

ιδέα καὶ ἀνήκει καὶ σὲ ἄλλη σφαῖρα, τὴ σφαῖρα τοῦ ἰδεατοῦ.

Ὅμως *ιδέες* μπορούμε νὰ βροῦμε καὶ μέσα στὴ σφαῖρα τοῦ φυσικοῦ, φυσικὲς ἰδέες, ποὺ ἀνήκουν καὶ αὐτὲς στὴ σφαῖρα τοῦ ἰδεατοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς ἔχομε νὰ δώσουμε στὸ παιδί ἰδέες ἠθικὰς.

Μὰ ἀποδείχτηκε πὼς εἶναι τοῦτο ἀλατόρθωτο σχεδόν.

Διαλέγουμε λοιπὸν ἰδέες μέσα ἀπὸ τὴ σφαῖρα τοῦ φυσικοῦ, φυσικὲς ἰδέες, ἀφοῦ ἡ σφαῖρα τούτη εἶναι σύμφυτη μὲ τὴ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, καὶ αὐτὲς ρίχτουμε πρῶτα στὸ ἔδαφος τῆς ψυχῆς του γιὰ λίπασμα, ποὺ θὰ φέρῃ τὴ ζύμωση, καὶ τίς καλλιεργοῦμε ὡς προπόνηση γιὰ τὸ φύτεμα τῆς ἠθικῆς ἰδέας

Τέτοιες ἰδέες φυσικὲς διαλέγουμε τρεῖς: Τὴν Ὅμορφιαν, τὴν Πάλληκαριαν καὶ τὴν Ἀληθειαν. Δηλαδή, κατὰ τὴν προγονικὴν μας γλῶσσαν: τὸ Κάλον, τὸ Ἀγαθόν, καὶ τὸ Ἀληθές.

Αὐτὲς οἱ τρεῖς φυσικὲς ἰδέες θὰ ποτελέσουν τὸ λίπασμα καὶ αὐτὲς τὴν προπόνηση τοῦ ἔδαφους μας.

2) *Σχέση τῶν λιπασμάτων πρὸς τὸ ἔδαφός μας.*

Μὴν πῆ κανεὶς πὼς εἶναι βαρὺ τὸ λίπασμα γιὰ τὸ ἔδαφός μας. Δὲν εἶναι βαρὺ, γιατί δὲν εἶναι ξένο (*). Τίς ἰδέες τῆς ὁμορφίαν, τῆς πάλληκαριαν καὶ τῆς ἀληθείαν τίς ἔχει τὸ ἀδίδαχτο παιδί, μόνο σκεπασμένες μὲ κάποια χόματα. Εἶναι ἰδέες τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου. Δὲν τίς βλέπει τὸ παιδί νοητά, οὔτε καὶν τίς αἰσθάνεται συνειδητά. Τίς αἰσθάνεται ὅμως ἀσυνείδητα καὶ αὐτὸ θέλομε καὶ ἐμεῖς, γιατί αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποδείχνει πὼς τίς ἔχει μέσα στὴ φύση του (**). Κι' ἂν

(*) Νὰ παραβάλῃτε καὶ ὅσα λέμε παρακάτω γιὰ τὴν Πάλληκαριαν (τὸ Ἀγαθόν) καὶ τὴν Ὅμορφιαν (τὸ Κάλον) ὡς κληρονομικότητα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ΚΕΦ. XI XIII.

(**) Σ' αὐτὴ τὴν ἡλικίαν τὸ παιδί δὲν μπορεῖ νὰ νοήσῃ ἐννοεῖς λογικὲς καὶ ἰδέες. Ὁ σκοπὸς τῆς Παιδαγωγικῆς μας δὲν εἶναι νὰ κάνουμε νοητὲς στὸ παιδί τίς ἰδέες, παρὰ μόνο, καθὼς τοῦ εἶναι αἰσθητὲς ἀσυνείδητα, νὰ τοῦ τίς κάνουμε αἰσθητὲς συνειδητά, καὶ νὰ τοῦ τίς δώσουμε νὰ τίς ζῆσῃ βαθύτερα καὶ πλατύτερα μὲ κάποιο σύστημα, ποὺ νὰ ὁδηγῇ στὸν τελικὸ σκοπὸν μας.

δὲν τις βλέπει συνειδητά, ἑμεῖς θὰ τοῦ τις δείξουμε καὶ θὰ τις ἀγαπήσῃ. Θὰ τις ἀγαπήσῃ σὰν ὄμορφα, φυσικά, καὶ ἀληθινὰ ὄντα. Δὲ θὰ τις ἀντιληφθῇ ὡς ψευτιά, γιατί τοῦ μιλοῦν πρὸς τὴ φύση του σὰν κάθε ἄλλη φυσικὴ γνώση πού τοῦ παρέχουμε. Δὲ θὰ τὸ παραξενέψουν, οὔτε θὰ τὸ τρομοκρατήσουν, γιατί εἶναι δικές του καὶ βγαίνουν μέσ' ἀπ' τὴ φύση τῆς ψυχῆς του καὶ μετὸ βουλευτικό του συμβαδίζουν. Οἱ τρεῖς αὐτὲς ἰδέες ἔχουν κ' ἓνα μεγάλο προσόν, ὅτι δὲ σχετίζονται μετὸ «κακὸν» τόσο ἄμεσα, ὥστε νὰ φαίνονται πὼς γιὰ τὴν καταπολέμησή του δημιουργήθηκαν, καὶ τοῦτο εἶναι μιὰ μεγάλη ἐπιτυχία γιὰ τὸ σκοπὸ μας.

Μ' αὐτὲς τις τρεῖς ἰδέες δὲ ζητοῦμε νὰ χαλάσουμε τὸ φυσικὸ μέσα τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ τὸ ἀντικαταστήσουμε μ' ἓνα τεχνητὸ φκιάσμα. Δὲν ἀγγίζουμε φανερὰ τὸ κέντρο τῶν γούστων του κ' ἐπιθυμιῶν του, παρὰ τὸ ἐναντίο. συμφωνοῦμε μετὸ γούστα κ' ἐπιθυμίες δικές του, χωρὶς νὰ δείχνουμε πὼς τις ἐξυψώνουμε σὲ ἰδέες. Ἔχουμε στὰ χέρια μας, γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν τριῶν αὐτῶν ἰδεῶν, τὰ στοιχεῖα τῆς μεθόδου πού ἔχει κάθε ἄλλο μάθημα, δηλ. τὸ ἄρεστο καὶ τὴ χαρὰ τοῦ δημιουργοῦ. Διδάσκοντας τις τρεῖς αὐτὲς ἰδέες, δὲν ἰδρώνουμε νὰ τις κάνουμε πιστευτές, γιατί λάμπουν σὰν τὸν ἥλιο στὰ ψυχικά του μάτια. Δὲ βρίσκουμε καμμιά ἀντίδραση ἀπὸ μέρος τοῦ βουλευτικοῦ τῆς παιδικῆς ψυχῆς, γιατί βαδίζουμε μαζί του. Μὰ καὶ ἡ μίμηση ἐδῶ μπορεῖ νὰ πάθῃ μιὰ ὠραία μεταμόρφωση: Μπορεῖ, ἀντὶ προτύπων, νὰ πάρῃ ζωντανὰ πρόσωπα πού ἐξέχουν στὴν περικυκλωσιά, καὶ νὰ ἔχῃ διάρκεια ἀτελείωτη καὶ πάντα ζωηρὴ ὑπόσταση, μετὸ νὰ ἐκδηλώνεται μᾶλλον ὡς ἄμιλλα καὶ παιδαγωγούσα ζούλια, παρὰ ὡς νεκρὴ μίμηση.

Οἱ τρεῖς αὐτὲς ἰδέες, μετὸ νὰ συνηθίζουν τὸ ἔδαφος μας στὸ φύτεμα ἰδεῶν ἀπὸ τὴ μιά, καὶ μετὸ νὰ μπάζουν τὴ ψυχὴ στὴ σφαῖρα τοῦ τεχνητοῦ(*) ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἔχουν ὅ, τι χρειάζεται ὡς λίπασμα. Μὰ δὲν ἀποτελοῦν μόνο λίπασμα, παρὰ καὶ προπόνηση. Γιατί ὅταν ζήσῃ τὸ παιδί τὴ φυσικὴ ἰδεολογία καὶ τὴν κἀνη κτῆμα του, μπάζεται πιά στὴν ἠθικὴ ἰδεολογία εὐκόλα, ἀ-

κούραστα καὶ ἀποτελεσματικά. Ἡ ἠθικὴ ἰδέα βρίσκει ἔδαφος καλλιεργημένο καὶ προπονημένο.

Τὰ τρία αὐτὰ μέσα μας ἔχουν κ' ἓνα ἄλλο, ἀνυπολόγιστο καλὸ: Ἄν δὲν κατορθώσουν νὰ ἐπιτύχουν τὸ σκοπὸ τῆς ἀγωγῆς, μένουν αὐτὰ τὰ ἴδια σκοπὸς στὴ ψυχὴ καὶ τὴ στολίζουν μετὸ τις τρεῖς αὐτὲς ἰδέες καὶ ἀρετὲς μαζί, ἰδέες καὶ ἀρετὲς ὅχι εὐκαταφρόνητες, ἀφοῦ μ' αὐτὲς ἀναδείχτηκε ὁ θαυμάσιος ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος σὲ πρότυπο ἀξίας ἀτομικῆς, κοινωνικῆς, ἐθνικῆς καὶ πολιτειακῆς.

Ἄπ' ἐδῶ καὶ πέρα μπαίνουμε στὴν ἐπαλήθευση τῶν εἰσαγωγικῶν θεωριῶν μας ἐν τῇ πράξει μετὸ γενικώτατες ἐρμηνευτικὲς γραμμὲς, καὶ διαγράφουμε μετὸ δυὸ λόγια τὰ θεμέλια τῆς παιδαγωγικῆς μας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ

Ἡ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ

Εἶπαμε ὅτι οἱ ἠθικὲς ἰδέες ἔχουν ἐχθρική σχέση μετὸ τὴν πρωτόγονη φύση τῆς ἀδίδαχτης ψυχῆς, καὶ ὅτι στὴν ἠθικὴ γνώση καὶ βούληση ἀντιστρατεύεται ἡ φυσικὴ τοιαύτη. Τί χρειάζεται λοιπὸν γιὰ νὰ μετουσιωθῇ ἡ παρεχομένη ἠθικὴ γνώση ἢ ἰδέα σὲ ἠθικὴ βούληση;

Ἄς πάρουμε τὴν κυριώτερη καὶ δυσκολώτερη στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἠθικῆς ἰδέας, τὴ βάση καὶ τὸ συμπλήρωμα τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν, τὴν ἰδέα τῆς εὐμενείας.

Τί εἶναι ἡ ἰδέα τῆς εὐμενείας κατὰ βάθος; Εἶναι φυσικὸ πρᾶμα τὸ νὰ γαπᾶ κανεὶς τὸν ἄλλον σὰν τὸν ἑαυτό του; Μᾶς φαίνεται ἄσκοπη ἐπανάληψη πολὺ γνωστῶν πραγμάτων τὸ νὰ ζητήσῃ κανεὶς νὰ ποδείξῃ πὼς ἡ ἰδέα τῆς εὐμενείας δὲν ἔχει καμμιά σχέση μετὸ τὴ σφαῖρα τοῦ φυσικοῦ. Φυσικὸ πρᾶμα εἶναι τὸ ἐναντίο: νὰ γαπᾶ κανεὶς τὸν ἑαυτό του πρῶτα, καὶ τοὺς ἄλλους μόνο καθόσο τοῦ παρέχουν ὄφελος ὅποιοδήποτε. Δηλαδή νὰ γαπᾶ μόνο τὸν ἑαυτό του, γιατί ἡ ἀγάπη τῶν ἄλλων, ὑπὸ τὸν ὄρο πού εἶπαμε, κα-

(*) Δῆτε Κεφ. ΧΙ.

ταντᾶ πάλι ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἡ ἰδέα λοιπὸν τῆς καθαρᾶς εὐμενείας ἐρ-
χεται νὰ κλονίσῃ καὶ νὰ γκρεμίσῃ τὰ θεμέλια
τοῦ φυσικοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἔρχεται καὶ μᾶς λέει :
— «Τὸ ἐγὼ σας εἶναι ἀνήθικο. Μισήστε το καὶ
τσακίστε το. Εἶναι ἁμαρτωλό. Κάψτε το. Καί
στὰ χαλάσματα ἐπάνω καὶ στὰ ποκαΐδια του χτί-
στε τὸ δικό μου τὸ παλάτι καὶ θροναί᾽ ἐμένα
βασίλισσα».

Αὐτὰ λέει στὸν ἑαυτό μας ἡ ἰδέα τῆς κα-
θαρᾶς εὐμενείας. Τί χρειάζεται τώρα γιὰ νὰ μπο-
ρέσουμε νὰ κούσουμε τὰ λόγια της καὶ νὰ κάνου-
με ὅ, τι μᾶς διατάζει; Τί χρειάζεται γιὰ νὰ μπο-
ρέσουμε νὰ μισήσουμε τὸν ἑαυτό μας ὅπως πλά-
στηκε φυσικά, καὶ νὰ κόψουμε καὶ νὰ κάψουμε
ἀπ' τὶς ρίζες τὰ ὀλοζώντανα φιντάνια τῶν ὁρμῶν
μας, τῶν εὐχαριστήσεών μας; **Εἶναι φανερὸ
πὼς χρειάζεται παλληκαριά.** Κι' ἂν
ὑπέριστα παλληκαριά χαρακτηρίζεται ἡ περι-
φρόνηση τοῦ θανάτου, ἴδια μεγάλη πρέπει νὰ
ποῦμε καὶ τὴν παλληκαριά πὸν περιφρονεῖ χίλι-
ους μικροθανάτους καθημερινούς, ὄχι τῆς ὕλι-
κῆς, μὰ τῆς ἠθικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγώ, κι' ὄ-
χι ἀπάνου στὸ μεθύσι ὀργῆς ἢ ἐνθουσιασμοῦ,
μὰ κάτου ἀπὸ λογαριασμένη σκέψη καὶ ἀδιάκο-
πη νηφελιότητα.

Κ' ἔτσι φτάνουμε σ' ἓνα συμπέρασμα: Γιὰ
νὰ γείνη κανεὶς ἀλτροῦστῆς, πρέπει νὰναι παλ-
ληκάρι. Ἡ παλληκαριά, ὡς αὐτοθυσία ἐγκατε-
ροῦσα, εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς ἠθικῆς ἰδέας καὶ
ἡ βάση τῆς ἠθικῆς βουλήσεως. Ἡθικὴ βούληση
χωρὶς παλληκαριά δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ. Ἡ παλ-
ληκαριά ἀκόμα, ἐπειδὴ εἶναι κ' ἡ ἴδια μιὰ ἰδέα,
ἀποτελεῖ καὶ τὸ λίπασμα καὶ τὴν προπόνηση μα-
ζὶ τοῦ ἐδάφους τῆς παιδικῆς ψυχῆς, γιὰ νὰ δε-
χτῇ τὸ φυτὸ τῆς ἠθικῆς γνώσεως καὶ τὸ μετου-
σιώσῃ σὲ ἠθικὴ βούληση. Ἄν ἀρχίσουμε τὴ
διδασκαλία μας ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἰδέα, εἶναι σὰ νὰ
σπείρουμε στοὺς βράχους τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Δὲν
τὴν καταλαβαίνει τὴν ἠθικὴ ἰδέα τὸ παιδί, οὔ-
τε θέλει νὰ τὴν καταλάβῃ. Καὶ δὲν τοῦ γεννιέ-
ται κανένας θαυμασμὸς πρὸς τὸν ἠθικὸ Χριστό,
παρὰ μόνο πρὸς τὸ θαματοουργό, τὸ δυνατό. Τὸ
ἐναντίο, ἡ παλληκαριά μιλεῖ εὐθεῖα γραμμὴ πρὸς
τὸν ἐγωϊσμό του. Σὰν τὴν πεταλούδα στὸ λύ-
χνο τραβιέται πρὸς τὶς παλληκαριστικὰ κουβέν-

τες, καὶ μὲ δλάνοιχτα τὰ μάτια τῆς ψυχούλας
του θαμάζει τῶν παραμυθιῶν τὰ παλληκαρία.

Μὰ γιατί; Εἶναι τάχα φυσικὸ πρᾶμα ἡ παλ-
ληκαριά; Ἔχει φιλικὴ σχέση μὲ τὴν πρωτόγονη
τῆς ψυχῆς φύση; Ἡ παλληκαριά ὡς βούληση,
ὡς ἠθικὴ βούληση, συμβαδίζει τάχα μὲ τὴ φυ-
σικὴ βούληση; Ἡ παλληκαριά δὲν μᾶς λέει νὰ
θυσιάζουμε τὴ ζωὴ μας καὶ τὴν εὐτυχία μας γιὰ
τὴ ζωὴ καὶ τὴν εὐτυχία τῶν ἄλλων; - Ἀπαντοῦ-
με: — Ἡ παλληκαριά στὸ πλάτος της εἶναι ἠ-
θικὴ ἰδέα(*). Μὰ οἱ πρόγονοί μας, βοηθούμενοι
κι' ἀπὸ τὴν ἐποχὴ, κατόρθωσαν καὶ τὴν ἔκαμαν
«ἔξι ν» (γιατὶ αὐτοὶ ὅλα τὰ κατόρθωσαν) καὶ
μᾶς τὴν ἐκληροδότησαν. Τὴν ἔχουμε ἀπὸ τότε
κληρονομία μέσα μας, ὅμως τὴν ἔχουμε ὡς σπό-
ρο ἀκάθαρτο, πὸν πρέπει νὰ ξεδιαλεχτῇ ἀπὸ τὶς
παρεξηγημένους κατευθύνσεις πὸν τῆς ἔδωκε ἡ ἀ-
μάθεια κ' ἡ βαρβαρότητα τῶν διαφόρων ἐποχῶν
κ' ἔτσι νὰ γείνη δέντρο καὶ νὰ δώσῃ καρπὸ.

(ἀκολουθεῖ)

(*) Ἐδῶ ἀναγκάζομασθε νὰ ἐξηγήσουμε μιὰ φαι-
νομενικὴ ἀντίφαση. Γιατὶ νὰ λέμε τώρα πὼς ἡ παλλη-
καριά εἶναι ἠθικὴ ἰδέα, ἐνῶ στὴν εἰσαγωγὴ μας τὴν ὀ-
νομάσαμε φυσικὴ; — Τόσο ἡ παλληκαριά, ὅσο καὶ ἡ ὀ-
μορφία καὶ ἡ ἀλήθεια, βρίσκονται φυσικῶς στὴν ὑπό-
σταση καὶ ἐκδηλοῦντο στὸν πρῶτον ἀνθρώπο, μέ-
σα σὲ ξεχωριστὰς ἰδιοσυγκρασίαις. Εἶναι λοιπὸν φυσικῶς
ἰδέες στὸ βάθος των. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ὅμως πὸν ἐπι-
χειροῦμε νὰ τὶς μεταδώσουμε σὲ ὄλους, κάνοντάς τες ἀ-
πὸ ξεχωριστὰς γενικῶς, καταρτοῦν κόσμος τεχνητὸς γιὰ τὶς
ἀντίθετες ἰδιοσυγκρασίαις, ἰδέες ἠθικῶς στὸ πλάτος των.

Δ Η Λ Ω Σ Ι Σ

Παρακαλοῦνται οἱ κκ. συνδρομηταὶ τῆς
«Ἰδέας» νὰ μὴ δυσανασχετοῦν διὰ τὴν πα-
ράτασιν τῆς παιδαγωγικῆς μας μελέτης. Ἡ-
μεῖς στενοχωροῦμεθα περισσότερον, ἀλλ' ἀ-
ναγκάζομεθα νὰ ὑποκύπτωμεν πρὸ τῆς ἀ-
νωτέρας βίας. Ἄλλοι εἰς τὴν θέσιν μας θὰ
ἠρᾶιωνον ἴσως τὴν ἐκδοσιν, ὡς ἔκαμαν Ἀ-
θηναϊκὰ φύλλα. Ὑπομονή. Μετὰ τὴν μελέ-
την μας, ἐὰν ἡ λογοκρισία ὑφίσταται, θ' ἀρχί-
σωμεν τὰς δαιμονίους «Μυτιληναϊκὰς νύ-
κτας». Ὅπωςδήποτε οὐδόπως θὰ χάσουν
περιμένοντες 2 - 3 ἀριθμοὺς ἀκόμη.